

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์เป็นไปอย่างรวดเร็ว ระบบเศรษฐกิจและระบบสังคมของประเทศไทย จึงต้องพัฒนาให้เท่าทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลง โดยการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาผลผลิตทั้งในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม มีการพัฒนาระบบดาวเทียม ระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย นอกจากนี้ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้สังคมเป็นสังคมโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างไร้พรมแดนและเป็นไปได้อย่างรวดเร็วทั้งในด้านประชากร สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการเมือง การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมไทยและการพัฒนาการศึกษาของไทย ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเตรียมคนให้พร้อมในด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมในอนาคตได้อย่างสันติสุข การพัฒนาจึงมุ่งที่พัฒนาคนหรือคุณภาพของคนให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป การศึกษาจึงเป็นกระบวนการหนึ่งซึ่งมุ่งพัฒนาคนให้มีความสามารถเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้ง ปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม

การพัฒนาการศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในการขยายการให้บริการการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนในระดับหนึ่ง แต่มีปัญหาลึกที่ต้องเร่งแก้ไขทั้งในด้านความครอบคลุมของการบริการของสถานศึกษาในฐานะหน่วยงานทางการศึกษาที่มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีคุณภาพตามความคาดหวังของสังคม และต้องตระหนักดีว่าสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อการบริการและพัฒนางานของสถานศึกษาอย่างมากมาช วิธีการและกระบวนการในการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อีกทั้งสถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีบุคลากรหลายระดับเข้ามาเกี่ยวข้อง

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องใช้ความรู้ความสามารถเชิงการบริหาร รวมทั้งใช้ปัจจัยการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการดำเนินการพัฒนาครูให้ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการกิจพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนไป วิธีการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการก็คือ การกระตุ้นให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานนั่นเอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 เป็นเขตพื้นที่การศึกษาที่มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดเล็กมากที่สุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ จำนวน 132 โรง มีครูจำนวน 712 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะมักสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ละสถานศึกษาขนาดเล็กเหล่านั้นมีจำนวนนักเรียนแต่ละโรงไม่เกิน 120 คน แต่มี 8 ชั้นเรียนซึ่งทุกสถานศึกษาจะมีครูไม่ครบชั้นจึงเกิดปัญหายากในการจัดการเรียนการสอน

การศึกษาที่ดีที่จะส่งผลให้นักเรียนมีความรู้และมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องอาศัยครูที่มีความรู้ดีและมีความสามารถและเพียงพอในการอบรมสั่งสอนนักเรียนอันเป็นเยาวชนของชาติเพื่อที่เขเหล่านั้นจะได้มีความฉลาดรอบรู้ มีความประพฤติเหมาะสมที่จะเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต ครูเป็นผู้นำทางวิญญาณที่ช่วยยกระดับความรู้ความคิดของนักเรียน แต่ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูนั้นย่อมต้องการการสนับสนุนจากผู้บริหาร ถ้าผู้บริหารขาดการดูแลเอาใจใส่ในชีวิตความเป็นอยู่ของครูแล้วย่อมทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการปฏิบัติงานหรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับควรได้ตระหนักและให้ความสนใจเป็นพิเศษเพราะถ้าครูมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ดีหรือสูงแสดงว่าครูมีความรู้สึกที่ดีต่อสถานศึกษา รู้สึกที่ดีต่อผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน รู้สึกที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเป็นระยะเวลาอันยาวนานก็จะสามารถเกิดขึ้นได้ ในทางกลับกันถ้าครูในสถานศึกษาอยู่ในสภาพมีขวัญและกำลังใจในการทำงานที่ไม่ดีหรือต่ำแสดงว่าครูกำลังเสียขวัญ มีความรู้สึกกระแวง ไม่เชื่อถือกันและกันในหมู่เพื่อนร่วมงาน การละทิ้งงานก็จะเกิดขึ้น การกิจของสถานศึกษานั้นย่อมไม่บรรลุผลและจะดับสูญไปในที่สุด

ปัญหาที่คือครูสถานศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานมากนักน้อยเพียงใด ครูที่มีเพศต่างกัน วุฒิการศึกษาต่างกันและประสบการณ์ต่างกัน มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเหมือนกันหรือต่างกัน เป็นปัญหาที่สำคัญที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหาคำตอบเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาในด้านขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีเพศต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารตำราต่างๆผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดตามหลักที่ว่า “เพศ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมีผลต่อขวัญและกำลังใจของครู” เขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ขวัญและกำลังใจของครูสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 อยู่ในระดับน้อย
2. ครูที่มีเพศต่างกันมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานต่างกัน
3. ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานต่างกัน
4. ครูที่มีประสบการณ์ต่างกันมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบข่ายของประชากรและตัวแปรที่ศึกษา ดังนี้

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นครูสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 712 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูสถานศึกษาระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 จำนวน 254 คน สุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (cluster sampling) โดยใช้อำเภอเป็นกลุ่ม มี 6 อำเภอ แล้วสุ่มอย่างเป็นระบบ (systematic random sampling)
3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่
  - 3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่
    - 3.1.1 เพศ
      - 1) ชาย
      - 2) หญิง
    - 3.1.2 วุฒิการศึกษา
      - 1) ปริญญาตรีหรือต่ำกว่า
      - 2) สูงกว่าปริญญาตรี
    - 3.1.3 ประสบการณ์ในการทำงาน
      - 1) 10 ปีลงมา
      - 2) 11-20 ปี
      - 3) 21 ปีขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามได้แก่ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 ซึ่งมีองค์ประกอบจำนวน 6 ด้าน ดังนี้

- 1) ความเพียงพอของรายได้
- 2) โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่
- 3) ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา
- 4) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน
- 5) ความเหมาะสมด้านความรู้ความสามารถในตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ
- 6) ความพอใจในการทำงาน

4. ระยะเวลาที่ศึกษา ปีการศึกษา 2549

นิยามศัพท์เฉพาะ

ขวัญและกำลังใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายในจิตใจและอารมณ์ที่กระทบต่อความตั้งใจในการทำงานซึ่งผลกระทบจะมีต่อตัวบุคคลและวัตถุประสงค์ขององค์การ และจะส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน องค์การต่างๆ จำเป็นต้องให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานสูง ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพของบุคลากรที่แสดงออกทางพฤติกรรมหรือความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตามหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ประกอบวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาขนาดเล็กที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในปีการศึกษา 2549

สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนในสถานศึกษาไม่เกิน 120 คน

ความเพียงพอของรายได้ หมายถึง เงินเดือนที่เหมาะสมกับงาน เงินเดือนที่พอกับค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็นต้องหารายได้พิเศษ เงินเดือนเมื่อเทียบกับหน่วยงานอื่นๆ ที่มีภารกิจคล้ายคลึงกันมีความเหมาะสม และประโยชน์เกื้อกูลต่างๆ

โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง การที่ได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น
 การมีโอกาสได้รับการอบรม สัมมนา การได้เลื่อนระดับตามสายการบังคับบัญชาและการได้รับ
 พิจารณาความดีความชอบ

ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา หมายถึง ความเป็นกันเอง การมีสัมพันธภาพอันดี
 กับผู้บังคับบัญชา การได้รับความไว้วางใจ การได้รับความช่วยเหลือ การแก้ไขปัญหาทั้งเรื่อง
 งานและเรื่องส่วนตัว

ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน หมายถึง การได้รับความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 จากเพื่อนร่วมงาน การให้คำปรึกษาต่อกัน ความเป็นมิตร ความจริงใจต่อกัน การยอมรับ
 ความสามารถของเพื่อน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน

ความเหมาะสมด้านความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงาน หมายถึง
 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการวางแผนการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ การประเมินผล
 พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ มีการพัฒนาจากการทำตามแบบไปสู่การคิดได้ด้วยตนเอง
 และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ปฏิบัติงานทางวิชาการของสถานศึกษา พัฒนาตนเองและ
 วิชาชีพประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง บุคคลในชุมชนและสถานประกอบการเพื่อร่วมกัน
 พัฒนาผู้เรียน การบริการสังคมด้านวิชาการ

ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง การที่มีความสุขกับการทำงานที่ได้รับ
 มอบหมาย การได้ทำงานในสิ่งที่ชอบ ความรู้สึกพึงพอใจกับงานที่ได้ทำอยู่ขณะนี้ ความรู้สึก
 พอใจที่ได้ทำงานที่หนัก สภาพแวดล้อมและสภาพงานเป็นที่น่าพอใจ สภาพการทำงานที่ดี
 และสะดวก

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นการเพิ่มพูนองค์ความรู้ในสาขาวิชาบริหารการศึกษาเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจ
 ในการปฏิบัติงานของครู
2. เป็นแนวทางในการเสริมสร้างและพัฒนาขวัญและกำลังใจ ของครูในสถานศึกษา
 ระดับประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายในการบริหารงานบุคลากรเกี่ยวกับขวัญและ
 กำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน